

Ako prevdarimo dobiček, ki bi narastel iz tega objekta fondu za obdelovanje močvirja, in ako pomislimo škodo, ki bi jo sploh kopanje napravilo, tedaj pridemo do sledečega sklepa:

Ako se kanalu novo dno struge dene pri jezu v Kozarjah na kvoto 295,66, toraj za 2 metra niže, kot je tamošnji glavni prag, kar bi namreč Malemu grabnu odvzelo mnogo bremena, in ako se vzame, da potem najviša voda ne bode več stopila čez prag jeza, temuč, da bode le toliko vode prišlo v Mali graben, kar je odteče pri jezu skozi obe zatvornici (ki se pa morate popraviti), tedaj bi množina vode, ki jo kanal odpelje pri padu 1:2000, vsega skup ne znašala več kot 20,7 kub. metrov. Uže pri tem malem padu bi se pa moralo mnogo kopati.

Ko bi se naredil dvojno tako velik pad, namreč 1 : 1000, kakor je narisano v pridjanem podolžnem profilu, bi merila odpeljana voda še le 29 kub. metrov.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Nekoliko črtic o cistercijskem samostanu pri Kostanjevici.

Ko je bila v „Vrtcu“ opisana Kostanjevica in bližnji samostan Cistercijenzov, ki je zdaj bivališče c. kr. okr. sodnije, davkarije in gozdarskega urada, je gosp. pisatelj omenil tudi roparskega napada Bošnjakov na ta samostan pod vodjo roparjev Bišiča. Tukajšnje ljudstvo vé še marsikaj po ustnem izročilu o tem napadu pripovedovati, ki se jako vjema z zapisanim sporočilom menihov, ki so takrat bili v samostanu. Pripoveduje se pa še o nekem drugem takem napadu, ki so ga naknili težko če ne izvršiti takrat precéj roparski Vlahi iz sosednega Žumberka, pa jim je spodletelo.

O prvem roparskem napadu je znano, da je dne 29. julija 1736. leta napadlo 50 bosenskih roparjev (če niso bili žumberški Vskoki) imenovani samostan, katerim je zapovedoval nek turški Vlah, po imenu Bišič, ki je samostanu napravil silno škodo. Omenjeno meniško sporočilo pravi, da so roparji celih pet ur po samostanu razsajali ter da so vgrabljeni plen odnesli v Žumberk. Nesli so pa tudi enega svojih pajdašev seboj, katerega je vstrelil samostanski lovec. Da bi ga nihče ne spoznal, so mu odrezali glavo, telo pa so nad Orehovcami v nekem jarku zakopali. Kraj, kjer ta ropar leži, je še zdaj dobro znan. — Ker je bila roparjem tolika skrb, da bi kdo ubitega ne spoznal, je to gotovo znamenje, da niso prišli naravnost iz Bosne sèm ropat, ampak da so bili bliže, to je v Žumberku, domá.

Sporočilo pravi nadalje, da so roparji vlomili v 25 sob, ter da so izpraznili vse omare, omarce in škrinje, ter jih razbili. Pobrli so ves denar, zlatnino, srebernino, ure, tobačnice, cinasto posodo, puške in perilo; kar se ni dalo odnesti, so pa pokončali, okna pobili, podobe vničili, tako, da strašnega razdjanja ni moč popisati.

Iz nadaljnega sporočila se dá sklepati, da tudi samostanski ljudje niso rok križem držali ter da so se roparjem postavili v bran, drugače bi ne bilo ranjenih in ubitih. Umrjeni so bili: O. Sigmund Žigan, zadet od dveh krogelj, je padel pri korskih stopnicah; Matija Cvertnik, zadet v prsi, je padel v tako zvani sobi za tujce; o. Evgenij Jurič, zadet v prsi, je umrl zadnjega julija; brata Mihaela Purgarja, samostanskega zdravnika, so s puškimi kopiti silno poškodovali, dobil je v spodnji del života 3 kroglje, in ko je na tleh pred zlodji ležal,

so se posvetovali, ali bi mu glavo odsekali ali ga pa na kose razsekali; na to ga vdari eden s sekirino ostrino po glavi ter pové pajdašem, da je uže mrtev; ta ga potem do čistega obere. Mrtvo truplo so pa rabili za pručico, ko so s plenom tovorili svoje konje. Ta zdravnik se jim je gotovo v bran postavil, drugače bi menda ne bili tako ljuto ravnali z njim. Matija Klemenčič je bil od krogelje zadet v pleče; Juriju Lusku je bila leva roka na dveh krajih s sabljo presekana skozi kost; Ivan Lužar je bil s sabljo preko levega lica hudo ranjen; Anton Pevec, samostanski kovač, je dobil smrtni udarec s sabljo preko glave. Huje ali manj ranjeni so bili tudi Matija Makovec, Matija Fink, Žulič, Miha Zovič, Marko Frankovič, Miha Čučnik in Andrej Dalan in še več drugih. Po zadnjih imenih, ki so vsa tukajšnja družinska imena razun Finka in Dalana, ki je bil sodar samostanski, je soditi, da so prišli kmetje menihom na pomoč, pa so propali preveliki sili. Nekateri menihi so se umaknili in poskrili po raznih skrivališčih, in ti so tudi zdravo kožo ohranili.

Drugi napad na tukajšnji samostan se je po ljudski pravljici godil nekoliko pozneje. Roparji, katerim menda pota niso bila dobro znana, so prisilili necega kmeta iz hribov, menda iz Ošterca, da jih je vodil. Poslali pa so enega svojih ljudi, ki je imel nalog, splaziti se v samostan ter ponoči roparjem vrata odpreti. Preoblečen ropar res pride v samostan in ko vse potihne, se splazi k vratarju, ga umori, mu pobere ključe in vzame menihovo kuto ter jo obleče. Tako preoblečen gre tovarišem vrata odpret. Ko se vrata odpro in roparji meniha mesto tovarša zagledajo, mu précej eden glavo odseka. V tem hipu pa tudi roparji spoznajo glavo svojiga pajdaša. Strah jih obide ter puste samostan v miru; glavo usmrtenega roparja pa vzamejo sabo. To dogodbo kaže tudi podoba pred velikimi samostanskimi vratmi na zid slikana, ki ima sledeči napis: Glej, vrata nebeška! Ne tatje, ne Vlahi, ne roparji, (ampak) pravični pojdejo skoz nje. Podoba kaže Marijo z detetom Jezusom zgorej, spodej pa na desno neko božanstvo z glavo roparjevo v roki, telo njegovo v kuti, in družega roparja z mečem v roki; na levo je ženska podoba, ki čuvaju denar v roko daje.

Od tod mora omenjeni kmet, za to nesrečo dobro tepen, roparje voditi v Šentjernej, kjer so mislili obiskati gospoda župnika. Pa Šentjernejčanje so to za časa zvedeli in so začeli plat zvona biti. Ko Vlahi to čujejo, se obernejo proti Pleterjem, kjer so imeli jezuiti samostan, ter se tam menda dobro odškodvajo.

Tukajšni kraj je nekda po Vlahih veliko trpel, zdaj smo si dobri sosedje. Ko sem lansko jesen v družbi nekaterih gospodov potoval od Kostanjevice v žumberško krajino in sicer k sv. Petku, kjer je bil ravno velik živinski somenj, od tod na Kalije, Mrzlo polje, k Sv. Ivanu, v Stojdrago do Velike doline, moram reči, da sem dobil o Žumberčanih vse druge pojme, kakor sem jih poprej imel. Posebno mi je prilegla se tamošnja vljudnost in postrežnost, snaga po hišah in pa mirni otroci. O surovosti pri otrocih, ki pri nas, odkar se je šiba iz šole odpravila, silno napreduje, nisem po vsem Žumberku nič zapazil. A.

Govor poslanca Kluna

pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev

27. februarija 1883.

(Dalje in konec.)

Ni se tedaj čuditi, ako je postalo ljudstvo nekako razburjeno, kar se je kazalo pri davkoplačevanju; ljud-